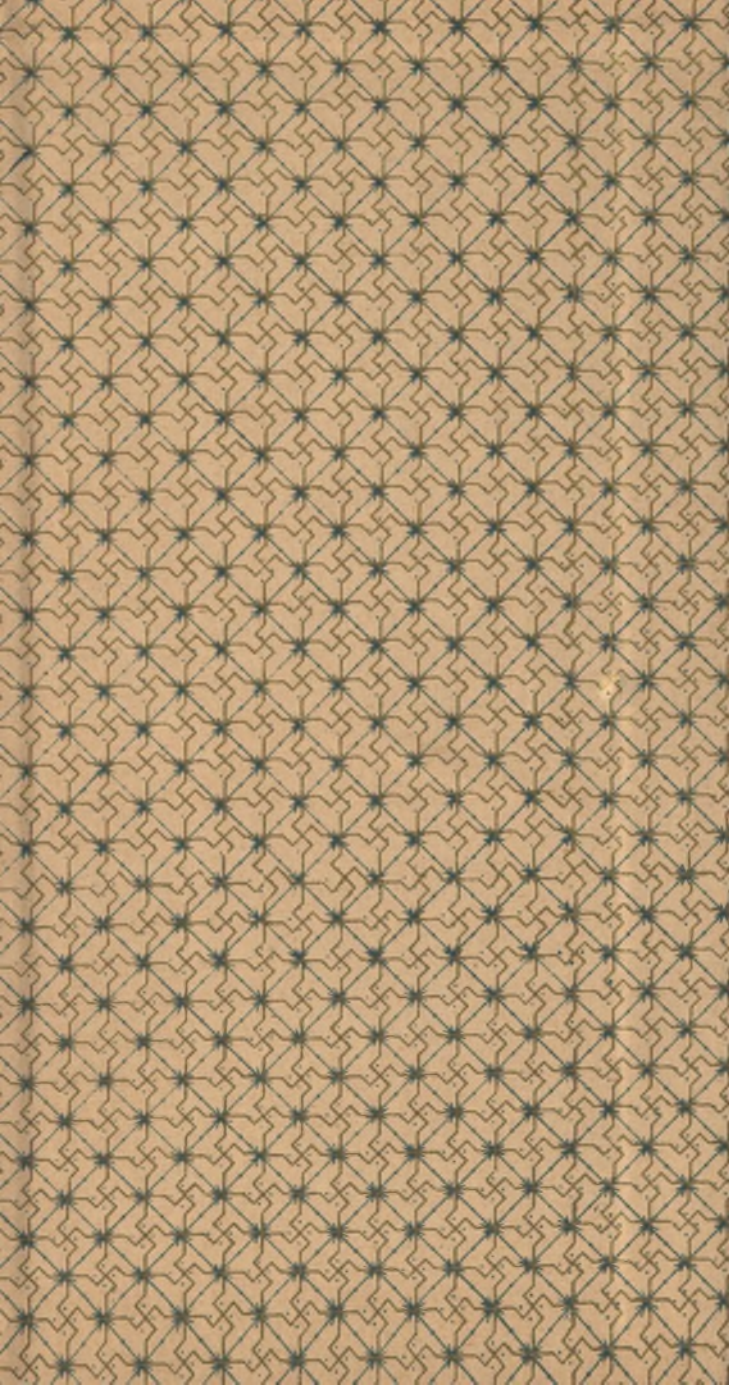

Mieſiąc.	Wsch. St.	Zach. St.
Lipiec. 1	8.52 m.	8 g. 8 m.
6	47	13
11	53	7
16	59	1
21	3	57
26	9	51
31	16	46
Sierpi: 1	24	36
6	37	23
11	46	14
16	48	12
21	7	53
26	20	40
31	26	34
36	38	22
41	48	12
46	57	3
51	5	53

20 NIEDZ:	Przeniesie: S. Wojci
21 Poniedz:	Urżuli Panny.
22 Wtorek	Korduli Panny.
23 Szroda	Jana Kapistrana.
24 Czwartek	Rafała Archanioła.
25 Piątek	Kryspina Męczy
26 Sobota	Rogacyana Męcy
27 NIEDZ:	Jwona Wyznawcy.
28 Poniedz:	Szymona i Judy Ap.
29 Wtorek	Fuzebii P. M.
30 Szroda	Marcella Biskup:
31 Czwart:	Wolfgangga Bisk: †

ODMIANY XHŻZYCA.

Pielnia d. 2. g. 8. m. 38. rano.

Ostatnia Kwadra d: 9. g. 8. m, 24. rano.

Now d. 17. g. 1. m. 32. wieczor.

Pierwsza Kwadra dnia 25. god. 2.

m. 39. rano.

Pielnia d. 31. g. 6. m: 41. wieczor.

B3

24/3

АЛА 18
КАФЬ 36
ОЛКА 4 №104а-д

Wzrost do: 18.36.4.104 5

P L A N N A U K

S Z K Ó Ł

D E P A R T A M E N T O W Y C H,

1812 Roku.

THE NEW YORK

STATE OF

DEPARTMENT OF

1811

P L A N N A U K
S Z K O Ł
D E P A R T A M E N T O W Y C H.

A. J Ę Z Y K I.

I. J Ę Z Y K P O L S K I.

K l a s s a I.

1. **U**CZNIOWIE tęj Klasy, umiejący już czytać i pisać, wprawiani dalej będą w dokładniejsze czytanie i urabianie głosu stosownie do myśli i czucia w mowie zawartego. Tym końcem czytać będą bajki i powieści iak najłatwiejsze, zamykające naukę moralną, i wiadomości ich wiekowi przyzwoite. Te za pomocą nauczyciela rozbiierać, innemi słowy wyrażać, objaśniać i w treści opowiadać, a co piękniejszych do słowa

na pamięć uczyć się, i one deklamować będą. Przyczém ogólna na wszystkie klasy dać się przestroga, aby w deklamowaniu wierszy uczniowie nie zawieszali, nie spuszczała, ani podnosili głosu, kiedy sens tego nie wyciąga, i strzeżli się monotonii. Rozbiór rzeczy obie-ranych na deklamacye powinien być czyniony nie tylko w względzie grammatycznym, ale oraz leicznym, a gdzie być może i moralnym: tak, aby ćwiczenia pamięci były razem ćwiczeniem rozumu, kształceniem serca, i gustu nabywaniem.

2. Grammatyki polskiej część pierwsza, dawana będzie kwartałem pierwéy niż Grammatyki innych języków.

5. Na ćwiczenia prywatne naprzód wypisywać będą z książki miejsca czytane i objaśniane, potem pisać formy przypadkowania i czasowania, dalej gdy nabędą wprawę w opowiadanie

rzeczy ustne, na piśmie one układać, nakoniec gdy poznaia składnią, rozbiierać będą myśli podług szyku nieprzekładanego czyli grammatycznego. — W poprawianiu tych ćwiczeń, względnieć będzie nauczyciel iedynie na zupełność sensu i ortografią.

K l a s s a II.

1. Czytanie, rozbiór i deklamowanie podobnie iak w Klassie I. baiek Krasickiego, Trębeckiego, Niemcewicza i t. d. pieśni Karpińskiego w tonie niższym; spiewów narodowych; nadto listów potocznych, tak oryginalnych iako i tłumaczonych, powieści historycznych, tudzież innych wyjątków z autorów polskich w stylu łatwym, zatrudniać będzie uczniów z tą różnicą, że rozbiór wzorów stosownie do Grammatyki na tę klasę przepisanej, więcéy względów obeymować powinien.

2. Grammatyki polskiej część IIga dawana będzie z dobieraniem iak naywięcey przykładów z wzorów wyżej namienionych.

3. Na prywatne zabawy oprócz treści rzeczy czytanych lub słyszanych, układać będą w potocznych materyach listy i podania do władz mieyscowych, w prostym sposobie. W roztrząsaniu i poprawie tych robót, nie wyciągając ieszcze ozdób, wytykać będzie Nauczyciel błędy przeciwko składni, iasności i zupełności myśli, tudzież ortografii.

K l a s s a III.

1. Tu zaczynaia uczniowie obeznawać się z wzorami literatury polskiej, czytając i deklamuiąc z poezyi Sielanki, Elegiie i wyiatki z różnych wierszy Krasickiego, Karpińskiego, Książnina it. d. z prozy listy gładszym stylem pisane,

iakie są w xiążce Golańskiego, wyimki z mów łatwiejszym stylem pisanych, opisy miejsc, rzeczy i zdarzeń z Autorów polskich. Nim będzie xiążka na to zrobiona, do poezyi służyć może pierwsza część Wyboru różnych gatunków Poezyi z rymopisów polskich.

2. Trzecia część grammatyki polskiéy.

3. Prywatnie tłumaczyć będą uczniowie z łacińskiego, i robić z własnéy głowy opisy historyczne, listy z doniesieniem, prośbą, powinszowaniem i t. d. memoryały do wyższych osob i magistratur z uzaleniem, prośbą i t. d. Wszystko w stylu pośrednim. Poprawiając te roboty, nauczyciel przestrzegać będzie, iasności, porządku rzeczy, właściwości wyrażen, i ile bydz może precyzyi.

K l a s s a IV.

1. Na wzory czytane i rozbierane będą z Poezyi, Satyry, pieśni średniego

rodzaju, Epigrammata, wyiątki z poematów Epicznych *np.* z Woyny Chocińskiéy, Mysze dy, z Nocy Jounga, z Miltona i Tassa; z prozy: wyiątki mów prostszego i śrzedniego stylu, obrazy żywsze, i listy w poważniejszych materjach. Nim xiązka umyślnie na to będzie wydana, używać będą Nauczyciele Wyboru poezyy polskich Tomu II. listów Golańskiego, i wyiątkow z przypisów do grammatyki narodowéy.

2. Uwagi nad poezyą polską zewnętrzną, nad rodzajami poezyi dawanemi w klassie 3. tudzież nad Satyrami, Pieśniami i Epigrammatem, z wiadomością o ich autorach i t umaczach, tudzież uwagi nad listami, ich gatunkami, kształtem etykietalnym i właściwym im stylu, czynione będą przy rozbiorze wzorów.

3. Prywatnie zatrudniać będzie uczniów, tłumaczenie łacińskich wyiątków, w których naywięcey działa

czucie i imaginacya, naśladowanie tychże, pisanie listów i opisów w podobnychże materjach. Robienie wierszy w niższych rodzajach czy to oryginalnych, czy w sposób naśladowania lub tłumaczenia, zostawia się własnej chęci uczniów. W ćwiczeniach takowych wymagać będzie nauczyciel oprócz względów powyższych, gładkości stylu i trafności wyrażen.

K l a s s a V.

1. Wzorami Poezyi dla téj klasy będą Pieśni wyższego rzędu, czyli Ody, Dytyramby, Dramata średniego rodzaju, poemata pod Klasą IV. wzmiankowane w całości, a obierane na przemian. Wzorami prozaicznymi: Mowy pomnieysze w nagłych przypadkach i poruszeniach miewane, iako to: odczwy do woyska przed bitwą, proszące o pokój, it.d. — Z mów zaś obszerniejszych

i poważniejszych tylko wyjątki. Deklamacye tak iak we wszystkich Klasach z wzorów czytanych obierane będą.

2. Uwagi nad wymową powinny być wnioskiem z rozbioru dawanych rzeczy na Deklamacyą, poparte powagą znakomitych Retorów, iako to: Kwintyliana, Batteux, La Harpe, Domairona, Konarskiego, Piramowicza, Golańskiego. Z trzeciéy części Wyboru poezyi podawać będzie Nauczyciel wiadomości o 'Rymotworcach Polskich.

3. Nabywaiąc tu Uczniowie wprawy przez tłumaczenie mów krótszych Sallustyusza, Liwiusza i Tacyta, tudzież opisów z imaginacyi robionych, i przez ich naśladowanie, probować będą sił własnych w materyach, iakie rozsądek i znajomość uczniów wskaże Nauczycielowi. Tu także doświadczać będą uczniowie zdolności swoiéy do poezyi. Roboty ich okazywać powinny co raz

większą piękność, moc, i stosowność stylu do materyi.

K l a s s a V I

1. Tu zatrudniać będzie Nauczyciel uczniów rozbiorem całości rzeczy poważniejszych. Z poezyi da im poznać dzieła dydaktyczne, Dramata wyższe, a mianowicie Traiedye, dzieła wyższéy Epopei, Jliadę i Eneidę, porównywaiąc tłumaczenia z oryginałami, wyiátky z Tassa, Miltona, Klopstoka i Henryady Woltera. — Z prozy naprzód, Mowy panegiryczne i sądowe, tudzież tłumaczenia w stylu historycznym, daley mowy o cnotach obywatelskich, o obowiązkach względem kraju, o miłości Oyczyzny, o potrzebie podatków i wierności w ich rzetelném podawaniu, o mocy praw, o posłuszeństwie rządowi, o ścisłym zachowaniu

praw, o powinnościach Urzędników, o uroczystościach Narodowych, o zwycięztwach, o rocznicach różnych, o wielkich mężach, o odwadze, o stałości duszy etc. o różnych naukach i umiejętnościach, o dniu odrodzenia się Polski, tudzież wzory stylu oryginalnych historyków Polskich. Mieysca z wzorów czytanych i rozbieranych uczniowie sami sobie na deklamacye obierać będą. Gdzie nie można będzie dać osobno krótkiego rysu historyi literatury polskiej, tam Nauczyciel udzielać iey będzie cząstkowo przy każdym wziętym doręki Autorze.

2. Uwagi nad literaturą polską, stosować będzie Nauczyciel do obieranych na przemian w każdym roku Autorów i przedmiotów: i tak naprzód rzecz mieć będzie o wierszu dydaktycznym, o Dramaturgii w szczególności, a po tém o Epopei. — Co do wymowy naprzód zastanawiać się będzie nad wysłowieniem, harmonią ięzyka,

nad stylem górnym i wspaniałym i t. d. potem nad rodzajem wymowy panegirycznój, sądowój, politycznój, historycznój i kaznodziejskiej. Uwagi te popierać będzie powagą Cyccerona, Kwintyliana, Domairona, Batteux, La Harpe, Konarskiego, Piramowicza i Gołańskiego.

5. Na prywatne ćwiczenia pisać będą uczniowie mowy w materjach, iakie pod wzorami są wymienione, robić rozbiory i recensye rzeczy czytanych, rozbiory logiczne materyy, w których mają pisać mowy, ćwiczyć się w przekładaniu na ięzyk oyczysty wzorów stylu górnieszego. Cwiczenia te okazywać powinny harmonią ięzyka, wybor myśli, dosadność wyrażen, i we wszelkim względzie zbliżać się do doskonałości. W poezyach także średniego rodzaju (mniey iednak na to, niż na roboty prozaiczne łożąc czasu), sił swoich doświadczać powinni.

II. JĘZYK FRANCUZKI.

K l a s s a I.

Ta klasa w języku Francuzkim uważa się iak początkowa. Dla wprawy w czytanie, nauczyciel, zacznie od wymawiania głosek iak brzmią po Francuzku same w sobie i połączone z innemi, pokazując one w książce lub na tablicy. Dalej uczyć będzie dzieci składać ie w wyrazy, a na koniec łączyć w wymawianiu, gdzie zwyczaj narodowy tak każe, całe wyrazy pomiędzy sobą, aby właściwem Francuzczyźnie brzmieniem, myśl całkowitą wydawały. Starać się o to będzie nauczyciel, aby każdego wyrazu znaczenie, czy osobno czy wspólnie z drugim wziętego dał poznać ucznióm. Wprawa początkowa, czytanie i wymawianie dokładne wyrazów i sensów pół roku zabierze; w drugim zatem półroczu, podane będą ucznióm najpotoczniejsze

rozmowy i sensa z książki Professora Rousseau, *Lectures pour les classes élémentaires des écoles publiques*. Przy tém oswajać ich można z iednym przynajmniéy artykułem pewnym, którego użycie odpowiada odmianom przypadków polskich. Wprawiać się także będą w czasowanie dwóch słów posiłkowych *avoir* i *être*, tak żeby czas każdy i osobę wypisywać mogli, przez co czytanie i ortografią sobie ułatwią.

K l a s s a II.

W téy klassie ma mieysce wprawa w ciągleysze czytanie ze względem na doskonalsze wymawianie, na znaczenie wyrazów i sensów ciągłych. Użyte do tego bydz mogą zdania i powieści, w dalszym ciągu książki *Lectures pour les Classes élémentaires des écoles publiques* zamknięte. Wprawiać się nad to mają w użycie innych rodzajów artykułu

i przyimków miejsce przypadków zastępujących, tym czasem z Grammatyki Waillego skróconey przez Xiędza Kamińskiego. Z téżże form koniugacyi Francuzkich uczyć się będą, z przydanym rzeczownikiem do słowa oraz z zapytaniem, przeczeniem, pytaniem i przeczeniem razem. Tu należy formowanie liczby mnogiej, rodzajowanie i stopniowanie przymiotników. Spodziewać się należy że w drugim półroczu, iuż uczniowie zdolni będą uczyć się deklamować Anekdoty, baieczki, rozmowy, iakie we wspomnioney wyżej książce lub przy grammatyce tu wzmiankowaney są położone. Tu iuż z przygotowniczych poprzednio materyałów, można naznaczyć miejsca ćwiczeniom prywatnym. Na te naznaczać może nauczyciel dla wprawy w Ortografią, przepisywanie miejsc naznaczonych w książce, składanie sensów z kilku wyrazów złożonych, a po Pol-

sku dyktowanych, zastosowanie wyrażen wiadomych z deklamacyi do innego użycia i t. p.

K l a s s a III.

Tu ma miejsce czasowanie słów nieforemnych, zaimkowych, rozróżnienie posilkuiących się słowem *avoir* i słowem *être*; nauka praktyczna o używaniu czasów, o zaimkach złącznych i rozłącznych. Przykłady najwięcący tutaj pomogą, naznaczane tak w szkole, iako i na ćwiczenia prywatne. Grammatyka Waillego obfitość ich podaie. Na tłumaczenie i deklamacye, użyte bydź mogą wyiātki z xiązki pod tytułem: *Wypisy mniejsze*, wybieraiąc potocznieyszym stylem pisane. Będzie takżę pomocne ortografii dyktowanie z różnych autorów iako to: z Berkena, Campe, Floryana, Lafontaine powieści, rozmów, listów i

baiek łatwiejszych. Życzyćby należało, aby uczniowie, krótkie a dowcipne powieści przez nauczyciela w szkole opowiadane, a przez nich samych powtórzone, w domu opisywali z myśli. Naywięcej jednak przez tłumaczenie z polskiego ięzyka wprawiać się powinni w właściwe sposoby mówienia francuzkie; na co w poprawie robot naywięcej nauczyciel dadź powinien baczości.

K l a s s a 1V.

Składnia szyku, zgody i rzędu w całej swej obszerności podług grammatyki Waillego po polsku tłumaczonej, tu powinna być dawana. Część ta Francuzkiej Grammatyki, wymaga zręcznego i gruntownie obeznanego tak z ięzykiem, iako i z literaturą jego Nauczyciela, a to z przyczyny nayliczniey w tym względzie zachodzących gallicyzmów, pleonazmów, dwuzna-

cznych wyrażen i t. d. Dla czego mnóstwo przykładów mieć na podoręczu Nauczyciel powinien, aby nietylko do reguł znanych one stosować, ale z nich szczególne prawidła wyciągać, z osobliwości, zwrotami dowcipu i myśli w wyrażeniach zamkniętymi, na koniec z przysłowiami obeznać uczniów. Na deklamacye w stylu potocznym i lekkim dobierać należy wyiātki z komedyek i dramatów, Berkena, Flo-ryana, Mercier, z poezyi tychże, i z La-fontaina, z powieści historycznych, Campe, St. Reala i t. p. — W matery-ach listowych dobierać należy, wyim-ków, dowcipnym i łatwym stylem pi-sanych. Na roboty prywatne, ćwicze-nia grammatyczne, stosowne do uwag o składni, dalej tłumaczenia z polskie-go na francuzkie rzeczy w stylu podo-bnym temu, w iakim deklamacye i tłu-maczenia są dawane: toż opisy łatwiey-sze powieści, czynów, mieysc i rzeczy.

Nakoniec listy w poufalitych i potocznych materyach, zwracając uwagę uczniów na wzory podane, co do delikatności wyrażen, i dowcipnych obrotów, temuz ięzykowi właściwych. Do téy Klasy używane będą wypisy większe francuzkie.

K l a s s a V.

W téy Klassie iuż są usposobieni uczniowie do traktowania ciągleyszego rodzajów literatury francuzkiey, tak obfitey w naypiękniejsze wzory w średnim i wyższym gatunku stylu. Z dziełami tych Autorów iuż obeznawać się powinni. Tymczasowo może bydź użyta do tego książka Noella lub Sieferta, gdzie wytknięte są wyiątki z tychże autorów; a prócz tego powinien mieć Nauczyciel pod ręką Domairona, Batteux, La Harpe, Eschenburga, którzy w różnych względach rozbieżeli lite-

raturę francuzką, wytykali piękności albo cienie iakie. W téy Klassie ograniczy się Nauczyciel gatunkami szczególnemi w pœezyi i prozie. Co do pœezyi sielanki z Des-houlières, Berkena i t.d. Satyry niektóre Boileau, Ody z J.B. Rousseau, listy poetyczne etc. Co do prozy: wyiątki z historyków w stylu poważniejszym, iako to: z Wertota, Bossueta, Raynala, z Condorceta i t.d. Listy w poważniejszych materyach, wyiątki z mów i kazań uczonych w stylu łatwiejszym, iako to: Mascarona, Flechier, Bourdaloue i t. d. obok tego iść powinna wiadomość historyczna o tychże autorach i ich dziełach.

Na ćwiczenia prywatne naznaczać można, opisywanie i rozbiory w treści rzeczy na deklamacyą dawanych. Pisanie listów stosownie do podanych wzorów. Opisy historyczne czynów ważniejszych. O tłumaczeniach także stosownie do zdolności uczniów téy

Klasy należy tu jeszcze pamiętać, aby się w nich prywatnie ćwiczyli uczniowie.

K l a s s a VI.

W tej Klasie obszerniey jeszcze Literatura francuzka rozciągać się powinna. Tu więc należą Ody, celnieysze Traiedye wzorowych autorów francuzkich, z uwagami, iakie w obfitości la Harpe podaie, wyiątki z Henryady Woltera, z Delila *homme de Champ*, lub *Poeme sur l'Imagination*. Co do prozy, wyiątki, z Pelissona, Buffona, z J. J. Rousseau, z Tomasa, La Harpe, la Bruyere, Bosueta, Massillona, Neuville, Maury etc. Wiele wyiątków takich znajdzie Nauczyciel w Siefercie lub Noellu. Oprócz biografii autorów, z których te wyiątki się daia, ma tu jeszcze mieysce całkowity rys literatury francuzkiey co do iey podziału na

epoki. Na ćwiczenia prywatne, rozbiory, treści, recensye rzeczy dawanych, dla proby geniuszu uczniów naznaczane bydź mają. Nadto pisanie ciągłych myśli, z podanego zdania iakiego, lub zdarzoney okoliczności. Dobrzeby także było, aby uczniowie mający gust do czytania, rys xiażki przez siebie czytanej, we francuzkim ięzyku podali na piśmie.

III. JEZYK NIEMIECKI.

K l a s s a I.

W téy Klassie zacznie Nauczyciel od poznania liter i wymawiania pojedynczych wyrazów. Po czém czytać będzie z Uczniami zdania krótkie, bajeczki i powieści, i też z niemi stosownie tłumaczyć, a uczniowie z pamięci powtarzać ie mają i powtórzone napisać. Pisać zaś z początku mogą Pol-

skiem i literami z względem tylko na ortografią niemiecką. Niekiedy Nauczyciel dyktować im też wyjątki będzie, i na tablicy co do ortografii poprawiać każe. Te z niemi tłumaczyć i na pamięć powtarzać ma dla nadania im tonu mówienia przyzwoitego; tym czasem podać się Fischera elementarz.

W formowaniu liter i pisaniu niemieckiem zwolna w tej klasie postępować należy, bo w niej w polskie jeszcze pisanie nie są wprawni uczniowie.

K l a s s a I I .

W tej Klasie zacznie się Grammatyka niemiecka od form przypadkowania i czasowania imion i słów foremnych. Te przez liczne przykłady Uczniowie wbić sobie w pamięć powinni.

Co do prawideł ortografii, w te praktycznie wprawiać uczniów Nauczyciel

powinien. W opowiadanie miejsc czytanych mają się ćwiczyć Uczniowie, a to co im Nauczyciel w szkole przeczyta i powtórzy, mają w domu napisać. Z wypisów niemieckich Sulcera z dodatkami przez Professorów Stefazyusza i Beichta wydanych, część pierwszą tłumaczyć będą, i z nięj wyimków na pamięć do deklamowania uczyć się mają. Tu już będą uczniowie więcej wprawiać się w pisanie niemieckie.

K l a s s a I I I .

Powtórzywszy początkowe wiadomości grammatyki, następnie wprawiać uczniów należy w czasowanie słów nieforemnych. Co do składni ma Nauczyciel podać uczniom głównejsze prawidła o używaniu przyimków, o porządku słów i t. d. Tłumaczyć będzie z uczniami Nauczyciel część drugą wypisów niemieckich.

Co do ortografii wprowadzić się w nią będą uczniowie przez przedś pisane za dyktującym.

Dla wprowadzenia w styl naznaczać będzie Nauczyciel naśladowania czytanych rzeczy z książki, toż opisy, powieści krótkie, które iak najlepiej uczniom poprawiać należy.

K l a s s a 1V.

Grammatyka o składni co do rzędu i szyku słów, nauka o spóynikach i trybie łączącym, o następstwie czasów, o składni imiesłówów. Przy tem tłumaczyć się będzie część trzecia wypisów niemieckich, z których grammatycznie i loicznie części różne rozebrawszy, Nauczyciel uczniom do deklamowania, uczyć się onych zaleci. Tu też wprowadzić się będą w ciągle czytanie i tłumaczenie. Na ćwiczenia domowe w stylu, dawane będą rzeczy w rodzaju historycznym i listowym.

Można także podawać Uczniom do naśladowania niektóre miejsca z wypisów czytane, iako to: rozmowy, bajki, opisy rzeczy przyrodzonych, charakterów i t. d. Prócz tego zamieniać będą poczyą na prozę, przekładać z polskiego, francuzkiego, łacińskiego na ięzyk niemiecki. W poprawie robot Nauczyciel między innemi rzeczami, wgłądać będzie w ortografią.

K l a s s a V.

W téy klassie ięzyk niemiecki nie będzie miał osobnych dla siebie godzin wyznaczonych, ale iedna z nauk dawana będzie w tym ięzyku przez Nauczyciela równie w nim, iak i w nauce sobie przeznaczoney biegłego.

K l a s s a VI.

W téy Klassie łącząc podobnie dalszą wprawę w ięzyku Niemieckim

z nabywaniem wiadomości, czytane będzie w oryginale dzieło Eschenburga pod tytułem: *Lehrbuch der Wissenschafts-Kunde.*

IV. JĘZYK ŁACIŃSKI i GRECKI.

K l a s s a I.

Ponieważ założyliśmy wyżej, że uczniowie tej klasy wprawni już być powinni w czytanie, więc na to Nauczyciel do języka łacińskiego najmniej czasu poświęci, bo czytanie łacińskie mało co różni się od polskiego. Ostrzeże tylko o różnicy niektórych głosek w polskim i łacińskim języku przy uczeniu się deklinacyi, tudzież sensów krótkich, iakie są na początku książki łacińskiej *Tyrocinium*. Przy deklinacyach i konjugacyach iak najwięcej pod każdą formą uczyć się mają

należących do każdej wyrazów. Przypadki oznaczone być mają podług własności swojej pytaniami: kto? co? jaki? *quis? quid? qualis? etc.* Z postępkiem Uczniów łączyć trzeba przymiotniki z rzeczownikami a nawet i stopniami przez wszystkie przypadki. Przy tłumaczeniu starać się potrzeba, aby się uczyli rozeznawać czasy, przypadki, a z nich i formy. Rok cały naznacza się na te ćwiczenia, bo one są zasadą dalszego w łacinie postępu. Ćwiczenia prywatne są pisanie i do form stosowanie wyrazów łacińskich; byleby zbyt wiele deklinacyi i koniugacyi nie naznaczać na jeden raz do pisania, bo to musiałoby stać się nudną, zbyt zatrudniającą, ladaiaką, a zatem i daremną robotą.

K l a s s a II.

Do téj Klasy należy odmiana imion przez rodzaje i stopnie, przypadkowa-

nie nieforemnych i grecko-łacińskich; czasowanie słów czynnobiernych i nieforemnych. Ponieważ uczniowie z polskiej grammatyki nauczyli się już rozeznawać części mowy, przypadki, rodzaje, a z téżże mają już i poznanie składni, której przypomnienie tu jest potrzebne, więc praktyczną wprawą w składnię, szyku, rzędu, i zgody, tu można już uczniów zatrudnić. Dlatego, przy tłumaczeniu takowych sensów, układać powinni wyrazy w szyk nieprzekładany, podług następstwa wyobrażeń w myśli, wskazując główne wyrazy, zdania, zbliżając przymiotniki do rzeczowników, części mowy nieodmiennych do odmiennych; przez to tém więcej nabiorą wprawy w rozeznawanie części mowy, natury przypadków, trybów i czasów łacińskich.

Ciąg dalszy Tirocinium tu jeszcze użyty być może. Na ćwiczenia pry-

watne, naznaczy nauczyciel wyrobienie małego iakiego wyjątku z xiążki co do znaczenia wyrazów, co do wskazania składni, szyku, rzędu i zgody. Można też niekiedy przystąpić do przekładania z polskiego na łacińskie, postępując od prostych zdań o dwóch, trzech, czterech wyrazach w iednym sensie, do coraz więcej składanych, i dobierając takich, w którychby natrafiali na wyrazy już im znaiome z poprzedniczo tłumaczonego wyimku łacińskiego.

K l a s s a I I I .

1mo. Grammatyka o przenośniach łacińskich i porównaniu z polskimi, ze względem na sposób ich wydawania w tłumaczeniu; nauka także o dochodzeniu wyrazów pierwotnych z pochodnych i formowaniu pochodnych z pierwotnych bardzo iest potrzebna, bo ułatwia dochodzenie znaczenia wyrazów

pochodnych i składanych, a uderzając uwagę uczniów, prowadzi ich do łącznego rozbiierania: do czego posłuży nawet im słownik łacińsko-polski etymologiczny, dawniey dla szkół narodowych zrobiony. Następnie *Syntaxis* czyli *Konstrukcyja*; gdy uczniowie poznali już zasady składni w grammatyce polskiey, tu ie tylko do łaciny zastosować należy, a szczegóły co do składni, rzędu, naydokładniey uczniom podawać.

2do. Do tłumaczenia i deklamacyi użyie się xiążki pod tytułem *Selecta ex authoribus latinis in usum tertiae et quartae Classis pars prior*.

5tio. Na ćwiczenie prywatne dawać można raz przygotowanie i rozbiór, stosownie do wyłożonych tu uwag grammatycznych, wyjątków łacińskich; drugi raz tłumaczenia z polskiego na łaciński ięzyk wyjątków łatwych historycznych dyktowanych po polsku.

Klas-

K l a s s a 1^W.

1mo. Z Grammatyki tu się wykłada *Syntaxis* wyższa, co do wszystkich szczegółów, o używaniu trybów, czasów, i imiesłowów, o skróceniu mowy łacińskiej przez wyrażenia bezokoliczne, imiesłowowe w rozmaitym kształcie, o osobliwościach zachodzących w składni rzędu i zgody; dalej o cechach iloczynowych, czyli o prozody, o miarach wierszy łacińskich, i różnitości tych miar.

2do. Co do tłumaczenia i deklamacyi użyje się książki *Selecta ex autoribus latinis in usum tertiae et quartae classis, pars posterior*. Nauka Mythologii tu ma być dawana, iako posilkowa do łaciny w języku łacińskim.

3to. *Cwiczenia prywatne*. Tłumaczenia z polskiego na łaciński język ze względu na sposób mówienia łaciński,

per infinitivum, per verbum passivum, per gerundium, per ablativum absolutum. Wiadomości historyczne o autorach łacińskich w téy klassie dawanych, w szkole opowiadane po łacinie do opisania w domu. Nakoniec wyśledzenie iloczasu w wyrazach, dochodzenie miar wierszy, czyli skandowanie i t. p.

K l a s s a V.

W téy klassie zatrudni się nauczyciel czytaniem ciągłym autorów klasycznych, i rozbiorem ich we względzie gustu i geniuszu każdego, nie zapomni jednak i o grammatycznych uwagach: tu użyci będą autorowie całkowici iako: *Salustyusz, Juliusz Cezar* i t. d. listy w wyższym rodzaju, *Cycerona* n. p. *Ad Quintum fratrem, consolatoria Sulpicii ad Ciceronem, odpis Cycerona.* Z *Pliniusza* np. opis śmierci stryia przy górze *Etnie* i t. p. *Cicero de Ora-*

tore, Cicero pro Ligario, Marcello, Lege Manilia, Archia Poeta, in Catilinam, de senectute, de amicitia, Kwin-
tylian. Z Poezyi *Eklogi* i *Georgica*
Wirgiliusza, Satyry łatwieysze *Hora-*
cyusza i *Juwenalisa*, *Methamorpho-*
seos Owidyusza. Celniejszych tych
mieysc uczyć się będą i one deklamować:
na każdą lekcyą się przygotuią poprze-
dniczo, a następnie co czytali w szkole
po łacinie opowiedzą. Nauka o staro-
żytnościach Greckich i Rzymskich po
łacinie traktować się mająca tutaj na-
leży. Wiadomości o autorach czyta-
nych, ich dziełach, o edycyach onych,
i tłumaczeniach tutaj potrzebne są u-
czniom. Na ćwiczenia prywatne nazna-
czać można opisy historyczne, naśla-
dowania mieysc celniejszych, lub mó-
wek czytanych w autorach, tłumacze-
nia nawet na łacińskie z polskiego
mieysc piękniejszych i zwięźlejszych
nie mogą być zaniedbywane

W téy klassie zaczyna się ięzyk Grecki w łacińskim ięzyku dawany, początki grammatyki, przypadkowanie imion, czasowanie słów rozmaitych, wyiatki łatwieysze do zrozumienia podług Chrestomatyi Jacobsa. Grammatyka grecka Buttmana edycyi Wileńskiéy użyta tu będzie.

K l a s s a V i .

Tey klasy będą objektem całkowici autorowie: *Livius*, *Tacyt*, mowy *Cycerona* i ich rozbiór. Wyiatki z pism iego retorycznych, i całe dzieło *de officiis*, *Longin de sublimi*, *Panegiryk Pliniusza do Traiana*; z Poezyi *Ody Horacyusza*, Stanisława Konarskiego, z nauką o rozmaitych w nich miarach. Wyiatki z *Lukana Farsalii*, *Eneida Wirgiliusza*, *de arte Poetica Horacyusza*, niektóre komedye *Tèrencyusza*

i *Plauta*. W czytaniu ich mieć wzgląd potrzeba na styl i sposób pisania każdego, okazujący jego gieniusz i charakter. Tłumaczenia na polskie, ile mieć możemy tych autorów, przed oczami uczniów być powinny. Dalszy ciąg nauki o starożytnościach Greckich i Rzymskich, nakoniec krótki a całkowity rys literatury łacińskiej i 'greckiej podług iey epok ma się tu dawać w ięzyku łacińskim podług dzieła Grodka. *Cwiczenia prywatne*: Doświadczać się uczniowie powinni w pisaniu listów, rozmów i powieści po łacinie, opisywać treści i rozbiory tychże rzeczy. Z podanego zdania iakiego lub zdarzenia, napisać ciągłych myśli wywód logiczny. Do praktycznych ćwiczeń w ięzyku łacińskim należą rozmowy ustne o rzeczach czytanych z autorów, i o autorach samych. Zresztą ostrzedz należy Nauczycieli, że gdy tylu autorów, kładzie się na iedną klasę wyższą, nie

dlatego to się czyni, aby Nauczyciel wszystkich razem przeszedł całkowicie z uczniami, lecz aby stosownie do zdolności uczniów, dla zaostrzenia ich ciekawości i gustu, podług rozsądku własnego rozmaite czyniąc przemiany, obeznawał ich z niemi, i do zupełniejszego poznania i porównywania w Uniwersytecie przysposobił.

Język Grecki w łacińskim języku tu także dawany będzie. Czytać będą *Xenofonta Anabasin, Herodota, Homera Odyssę i Iliadę* i t. d. Postępować będą w tęg mierze tym samym sposobem, iak w tłumaczeniu autorów Łacińskich.

B. Umiejętności.

V. GEOGRAFIIA.

K l a s s a I.

Krótki opis Królestwa Polskiego, co do granic, rozległości Departa-

mentów, co do rzek, miast głównych, daley krótki rys co do kraiów ościen-nych z rozszerzeniem wiadomości do naydalszych kraiów Europy; o ich nazwiskach, górach, rzekach, i miastach głównych; toż o morzach i oceanie. Podział ogólny innych części ziemi. Nakoniec o kształcie kuli ziemskiej, o różności klimatów, pór roku, długości dni i nocy. Wykład obrotu kuli stosownie do pojęcia dzieci.

K l a s s a II.

Kurs 1. Jeografia fizyczna. Powtórzywszy Nauczyciel rys krótki z poprzedzającej klasy, przystąpi do opisu Królestwa Polskiego. Wyszczególni Powiaty, rzeki, miasta mnieysze, własności gruntów i płodów. Następnie potem opis innych kraiów, co do ich żyzności, płodów, mieysc szczególnych, stopnia ich wykształcenia, tak

w Europie, iako i w innych częściach świata. Położenie miast szczególnych i Powiatów stosować będzie Nauczyciel do kierunku rzek i gór, kierunek rzeki oznaczony być ma na tablicy wraz z miastami szczególnemi, i do odrysowania w domu uczniom podany.

K l a s s a III.

Kurs 2. Jeografia właściwie polityczna: o rozmaitym kształcie Rządu i konstytucyi różnych krajów w Europie, o stopniu przemysłu co do wyrobiania płodów surowych w rękodzielniach, o żegludze i handlu każdego, z wiadomością o rzeczach znakomitszych natury i sztuki, łączyć należy podziały i poddziały każdego kraju. Co do innych części świata, ten sam wykład robi Nauczyciel, mając wzgląd szczególniey na osady Europejskie. Mówiąc w szczególności o Królestwie

Polskiem, wyłoży skład rządu podług konstytucyi teraźniejszey i podział administracyi.

K l a s s a IV.

Statystyka. Wystawi uczniom Nauczyciel obraz krajów Europejskich, rozległość w' milach kwadratowych, ludność, siły lądowe i morskie, z porównaniem jednego narodu do drugiego. Potem zaczynając od oyczystego kraju, traktować ma Nauczyciel, o istotney potędze narodu, co do położenia, co do płodów, co do mieszkańców, co do przemysłu i handlu; o administracyi znaczniejszych krajów, ze względem na stosunki zewnętrzne, iakie między niemi zachodzą. (*)

(*) *Przestroga.* Nim wyydą książki Elementarne na każdą klasę w tym obiekcie, Nauczyciele tym czasem używać będą stosownie do planu z przyzwoitym wyborem Jeografii Mierzwiń-

VI. HISTORIA POWSZECHNA Y POLSKA.

K l a s s a I.

Przygotowanie. Rys chronologiczny historyi powszechney, w którą i Polska wchodzi, ma bydź podany uczniom, z oznaczeniem nayznakomitszych Epok. Te Epoki główne są 1. Noe, 2. Moyses, tu należy Minos, Likurg, Solon z wiadomością o nich historyczną, 3. Rzym, 4. Cyrus, 5. Alexander wielki, 6. Jezus Chrystus. 7. Teodozjusz. Tu należą wiadomości ogólne o Emigracyi Scytów i tworzeniu się nowych królestw. 8. Mahomet. Tu wzmianka podług Chronologii niepewney historyi Polskiej. 9. Karól wielki. Pod tę epokę podciąga się krótka historia o Piaście,

skiego, Wyrwicza, La Croix, Steina, Hasla, mianowicie co do Polski, Holscha, Kruga, Jekla, Czackiego, i o Statystyce Polskiej Rzut wiadomości.

Mieczysławie, Bolesławie Chrobrym, o utworzeniu się i rozszerzeniu Polski. 10. o krucyatach. Tu można wspomnieć o woynach z Pomorzanami, z Prusakami, Tatarami i Litwą, o Kawalerach mieczowych i o Krzyżakach, o połączeniu Litwy z Koroną, i o wolnych elekcyach. 11. Kolomb. Tu o woynach z Moskwą, Turcyą, Szwecyą, z Kozakami. 12. Rewolucya Francuzka; Tu o Seymie konstytucyynym i o ostatecznym podziale Polski. W ten rys wchodzi także ogół historyi ludu Izraelskiego. Lata epok iak najmocniéj wbić sobie w pamięć powinni Uczniowie. Nauczyciel trzymać się może krótkiego rysu Schroekka.

Kurs piérwszy.

K l a s s a II. i III.

Opis historyczny ludów znakomitszych oraz i ludzi sławnych z wytknię-

ciem zdarzeń iednego kraiu na odmiany w drugim wpływ mające. w *Klassie 2giey* podług tego rysu postępuje Nauczyciel z uczniami aż do upadku państwa Rzymskiego, na zachodzie. w *Klassie 3ciey* podobnież od upadku państwa Rzymskiego, aż do naszych czasów. Tu mają mieysce wynalazki i odkrycia znakomitsze, które miały wpływ na odmianę obyczajów, charakteru, opinii, religii; na handel, przemysł, wzrost światła, kultury ogólnéy, prawodawstwa, i odmian rządu w rozmaitych narodach.

Historyi Polskiéy kurs pierwszy.

Zastosowany do planu historyi powszechnéy. Poprzedzi ją zwyczajny podział na epoki. Szczególnież zaś nad biografią przy tym kursie zastanawiać uczniów należy; z odczytaniem i przypomnieniem śpiewów Polskich. W *drugiej klassie* ma być dawana

od początku aż do Kaźmierza wielkiego
czyli do roku 1553. *w klassie trzeciéy*
od Kaźmierza do ostatnich czasów Pol-
skich.

Kurs drugi.

K l a s s a 1V. i V.

Wykład kursu poprzedniczego w ob-
szerniejszym widoku. Tu się wykla-
dają przyczyny i skutki rozmaitych
wypadków, początek kwitnienia i u-
padanie następne narodów, wzrost i
stopień kultury tak co do nauk, iako
też co do obyczajów i moralności.
w Klassie 4tęy do upadku państwa
Rzymskiego na zachodzie. *w Klassie*
5tęy od téy epoki aż do naszych czasów.
W historyi teraźniejszey względ mieć
potrzeba na stosunek polityczny naro-
dów pomiędzy sobą. Do czego rzut
Synchroniczny jest potrzebny. Historia

narodów, które nie tak wielki wpływ miały na stan Europy, daie się tylko w ogóle. Wzmianka o ludach wschodnich, działających na Europę, iakoto: Mogułach, Turkach etc. powinna tu mieć miejsce.

Historyi Polskiej kurs drugi.

Poprzedzi go podział ogólny historyi Polskiej podług rozkładu uczynionego przez Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk, stosownie do tego rozkładu dawana będzie obszerniey w względach wyżej pod historyą powszechną wymienionych. *W klassie 4tėj* dawana będzie od Mieczysława 1go aż do roku 1505. *W klassie 5tėj* od tego czasu aż do ostatniego zgaśnienia Polski, i wskrzeszenia Xięstwa Warszawskiego.

K l a s s a VI.

Po ukończonych kursach historyi powszechney w klassach [poprzedzających; pozostaie w 6tęy klassie czerpać obszerniejsze iey wiadomości w samychże źródłach. Tu więc następować powinno czytanie autorów klasycznych co do historyi powszechney iako i szczególney. Z nich treść zbierać będą uczniowie i opowiadać. Do tego przydać należy powtórzenie w szczegółach ważnych zdarzeń, przez co napełniaią się przerwy mogące się zdarzać w poprzedzających kursach. (*)

Historya Polska.

Tym samym sposobem i historya Polska w tęy klassie z rozmaitych au-

(*) *Przestroga.* W klassach wyższych Nauczyciel używać może Rustana zasięgając pomocy z dzieł Prevost d'Iray, Rollin, Gibbon, Bossuet, Robertson, Hume, Schmidt, Müller.

torów co do szczegółów czytana bydź powinna i rozbierana. A kiedy literatura Polska w nayznaczniejszey części składa się z historyków Polskich, a niektórzy i do Łacińskiéy są przydani, będą więc te dwa obiekta nawzajem wpływać na siebie i wzajemnie sobie dopomagać. Prócz tych czytać ieszcze można, Górnickiego, Bielskiego, Fredra, Sulikowskiego, Kochowskiego, listy Załuskiego, Naruszewicza, *Rhuilera o anarchyi Polskiey*. Dzień 5ci Maja. O postanowieniu i upadku konstytucyi Polskiey. Niektóre części Stanisława Konarskiego o skutecznym Rad sposobie; i inne tym podobne pisma, iakich wiele i ważnych wychodziło pod czas Seymu konstytucyynego.

II. ARYTMETYKA, ALGIEBRA, JEOMETRYA.

K l a s s a I.

Arytmetyka. Cztery działania arytmetyczne na liczbach pojedynczych i ilorakich. Wykład miar, wag i pieniędzy krajowych; do tego *Elementarz i Arytmetyka Lhuilliera*.

Jeometrya. Aby wiele wyrazów technicznych należycie zrozumianych utkwilo dzieciom w pamięci; nauczyciel wybierze różne wiadomości urywkowe z całej Jeometryi, do pojęcia uczniów stosowne, i ciekawość ich zaostrzyć mogące, iako to: o liniach, kątach, trójkątach, kwadratach, i t. p. o kole i niektórych jego własnościach. Sposób mechaniczny prowadzenia prostopadłej, dzielenia linii na części równe, kreślenia figur, wynaydowania powierzchni prostokątów i objętości równoległościanów prostokątnych, wy-

tykania linii prostych na gruncie, mierzenia dziedzińców, ogrodów it. d. Do czego pierwsze początki miernictwa w Arytmetyce Lhuilliera, i Jeometrya Clairaut będą dla nauczyciela pomocą.

K l a s s a II.

Arytmetyka. Powtórzywszy wiadomości nabyte w klassie I. wyłoży nauczyciel:

1. Cztery działania z ułamkami zwy-
czaynemi i dziesiętnemi. 2. Regułę trzech
prostą i odwrotną. 3. Skrócone znaki
algebraiczne i początkową teorią ró-
wnań. Dzieła do tego; Arytmetyka Lhuil-
liera, Lacroix.

Jeometrya. O liniach prostych,
przecinających się, o kątach, trójkątach,
o liniach prostopadłych, pochy-
łych i równoległych; o wielokątach
w ogólności a w szczególności o ich
kątach. Dzieło dla Professora Jeometrya
Lacroix, Legendre.

K l a s s a III.

Arytmetyka. Wykład miar, wag i pieniędzy zagranicznych i porównanie ich z krajowemi. Reguła odtrącenia procentu. Reguła spółki, składana i łańcuchowa. Wzory reiestrów kupieckich, gospodarskich, woyskowych, cztery działania arytmetyczne ze znakami ogólnemi. Proporcye arytmetyczne i geometryczne, podniesienie liczby do kwadratu i wyciąganie pierwiastku kwadratowego. Do tego arytmetyka Lhuilliera, Eulera.

Jeometrya O kole, o powierzchni wielokątów; o podobieństwie figur prostokręślnych; o proporcjonalności ich boków; początki Jeometryi praktycznéy. Do tego Jeometrya przez Lacroix, Legendre.

K l a s s a IV.

Arytmetyka. Skrócenia i praktyczne używanie reguł arytmetycznych.

Algíebra. Teorya równań pierwszego i drugiego stopnia. Progressye arytmetyczne i Jeometryczne. Teorya Logarytmów.

Jeometrya. O podziale okręgu na części równe, o powierzchni koła i stosunku średnicy do okręgu. Trygonometrya prostokreślna. Jeometrya praktyczna.

K l a s s a V.

Algíebra. 1. Dopełnienie Algíebry niższej, iakoto: dzielenie ilości algíebraicznych ilorakich, wynaydowanie naywiększego spólnego dzielnika tychże ilości; o pierwiastku sześciennym ilości liczebnych, tudzież o pierwiastku kwadratowym i sześciennym ilości algíebraicznych, rozbiór przykłądu o kuryerach, teorya kombinacyy, formuły ogólne na rozwiązy wanie wszel-

kich zagadnień, stopnia pierwszego nie przechodzących, z jakąkolwiek liczbą ilości niewiadomych. 2re. Kalkuł z ilościami będącemi pod znakiem pierwiastkowym i imającemi wykładniki ułomkowe. 3cie. Teorya ilości w części spółmiernych, w części niespółmiernych. 4te. Teorya równań stopni wyższych, które na wzór równań stopnia 2go mogą być rozwiązane. 5te. Aplikacya Algiebry do Jeometryi, z powtarzaniem przez cały rok Arytmetyki właściwéy. Dzieła dla Professora, Algiebra Eulera, Bezout, La-Croix i t. d.

Jeometrya. Stereometrya, Trygonometrya sferyczna, Libellacya z powtarzaniem przez cały rok nayważniejszych wiadomości z Planimetryi i Trygonometryi prostokréślnéy. Dzieła dla Professora, Jeometrya La Croix, Legendre, Bezout, Lhuillier.

K l a s s a VI.

Algebra. 1mo. - Binom Newtona.
2. Teorya równań stopnia 3go i 4go. 3.
o wyciągnięciu pierwiastku równań
wszelkiego stopnia przez przybliżenie.
4. Zagadnienia niewyznaczone.

Jeometrya. 1. Teorya linii krzy-
wych drugiego rzędu, czyli sekcye ko-
niczne. 2. Początki Jeometryi wykre-
ślnéy, z powtarzaniem przez cały rok
Arytmetyki właściwéy, Algiebry niż-
széy, i Jeometryi Elementarnéy. Dzie-
ła dla Professora Bezout, La Croix,
Biot, Euler i t. d.

VIII. *HISTORYA NATURAL- NA, FIZYKA, CHIMIA.*

K l a s s a I.

Ogranicza się samą historyą natu-
ralną, z którój dawane będą 1. wyiatki
rzeczy nayciekawszych i naywięcéy
dzieci zainteresować mogących, iako to:

o zwierzętach, roślinach i rzeczach kopalnych, nayużyteczniejszych, nayszkodliwszych i nayosobliwszych. 2. Podział ogólny historyi naturalney.

K l a s s a II.

Historya naturalna. Gromada zwierząt ssących. *Fizyka.* Ponieważ z klasy pierwszey ogół historyi naturalney jest znaiomy, więc tu naydogodnię zacznie nauczyciel przygotowanie do Fizyki od wyłożenia własności ciał naymocnię w zmysły uderzających. Do czego służyć może z Fizyki Osińskiego Tomu 1go Rozdział 1szy. Starać się powinien Nauczyciel, aby iak naywięcéy wyrazów technicznych w Fizyce używanych uczniowie poznali.

K l a s s a III.

Historya naturalna. Gromada Ptaków, Gadu, Ryb.

Fizyka. Własności ciał uważanych szczególnie iakoto: 1. *Własności cieplika*, okazać bytność iego przez rozszerzanie się ciał, od rozgrzania pochodzące. Ciała nie iednakowo rozszerzają się. Dobre i złe przewodniki cieplika. Skład Termometru na 80,^o dzielonego, na czém zależy równowaga cieplika? Ciała stałe zamieniając się na ciekłe biorą w siebie ciepik. Sposoby sztucznego oziębienia. Ciała ciepłe ewaporując biorą w siebie znaczną ilość cieplika. Ciała ciekłe zamieniając się na stałe albo płyny sprężyste na ciekłe, wyrzucają z siebie znaczną ilość cieplika. Na czém zależą sposoby wydobywania cieplika? Skład Termometru *Fahrenheita*, *Celsyussa* czyli *Centigrade*. Użytek Termometru np. do znaydowania temperatury iakiego ciała, lub szredniéy temperatury dnia, roku, lub kilkunastu lat. Skład Pirometru *Wegwooda*: iego użytek.

2. *Własności materyi Elektryczney*, historia ię odkrycia; dwoiaki sposób elektryzowania ciał. Skład maszyny elektryczney i elektroforu, narzędzia do nię służące. Historia Butelki Leydeyskię i ię skutki. Kwadrat Franklina. Bateria. Elektryczność atmosfery. Przyczyna grzmotów, piorunów. Sposób stawiania konduktorów.

3. *Własności materyi magnetyczney*. Historia ię odkrycia, przyciąganie, wzmocnienie magnesu, odpychanie się biegunów iednegoż nazwiska. Sposoby magnesowania żelaza. Igła magnesowa. Od czego pochodzi osłabienie siły magnesowęy. Zboczenie. Nachylenie.

4. *Własności wody*. Okoliczności marznięcia wody. Własności lodu. Woda iest cokolwiek ściśliwa. Okoliczności rozpuszczenia się wody w powietrzu. Formowanie się dymów wo-

dnistych, mgły, chmur, formowanie się deszczów. Jakie wiatry są przyczyną deszczów. Początek źródeł i rzek. Wy-
padki zdarzające się podczas deszczów.
Deszcze osobliwe. Wykład rosy. Co
mróz biały? Wykład śniegu. Co jest
szron? Wykład gradu. Wykład trąby
napowietrznój. Opisanie deszczomiaru.
Opisanie różnych Higrometrów.

Wyszczególnienie wymienionych
czterech artykułów znajdzie Nauczy-
ciel w Fizyce Osińskiego.

K l a s s a IV.

Historya naturalna. Gromada
Owadu, Robaków.

Fizyka. Własności powietrza iako
to: ciężkość elastyczność. Skutki ztąd
pochodzące. Tu okazać trzeba skład
machiny pneumatycznej i ważniejsze
z nią doświadczenia. Okazać doświad-
czeniem utrzymywanie się wody do

iednakowey wysokości w naczyniach spółkuiących, przystosować to do dwóch cieczy różnych np. Merkuryuszu i wody, oliwy i wody i t. p. Nastąpi potém tłumaczenie składu pompy ssący i wypychający. Z poprzedzających wiadomości okazać skład Barometru iego teorią i użytek.

Mechanika. Ta obeymować powinna Statykę i Dynamikę. Nauczyciel wybierze stósownie do nięy materye z fizyki Osińskiego, Libesa. Gravesanda, z dzieła Fiszer'a pod tytułem: *Physique Mécanique*, albo *Traité Elementaire de statique* par Monge, lub z innych.

K l a s s a V.

Historya naturalna. Botanika z ogrodnictwem leśném. Do historyi naturalnéy wskazuią się Professorom dzieła: Dumeril, Cuvier, Jussieu, Linnéusz, Lacepede.

Fizyka chemiczna. Ciepłik gatunkowy. Skład kalorymetru i historia doświadczeń z nim zrobionych. Ciepłik promienisty. Teorya elektryczności przez Franklina i Coulomba, Teorya Magnetyzmu przez Coulomba. Rozbiór atmosferycznego powietrza. Własności gazu kwasorodnego, saletrordnego, kwasu węglowego. Rozbiór wody. Własności gazu wodorodnego, i innych gazów. Teorya Galwanizmu, podług Volta. Do tego służyć może fizyka Osińskiego. Co się tyczy teoryi Magnetyzmu, tę znajdzie wyłożoną w fizyce Haüy.—

Hidrostatyka. Całkiem dawana być może z fizyki Osińskiego. Tu będzie miejsce okazania, iż za pomocą Barometru, można mierzyć gór wysokość. —

Hidraulika. Podobnie z fizyki Osińskiego dana być może. Nauczyciel Fizyki znajdzie wielką pomoc do

Hidrostatyki i Hidrauliki w dziele Bossut *Traité theor. et prat. d'Hidrodyamique*, i w Fizyce mechanicznój Fischera.

Jeografia Astronomiczna. Może ją zebrać nauczyciel z dzieła Lalanda *Abrégé d'Astronomie* lub z Jeografii matematycznój Śniadeckiego.

Gnomonika. Można zebrać stosownie do téj materji wiadomości z dzieła Wolfiusza *Compendium Matheseos*.

K l a s s a VI.

1. *Chimii.* Dla uczniów służyć może Filozofia chemiczna Fourcroy. Dla Nauczyciela *Statique chimique par Bertholet. Chimie appliquée aux arts par Chaptal. Manuel d'un Cours de Chimie par Buillon la Grange.* *Traité élémentaire de Chimie par Lavoisier.* — *Le cour élémentaire de Chimie par Adet.*

2. *Optyka.* Dawana bydź może z osobnego dzieła de la Caille: *Traité*

d'Optique, albo z Fizyki Haüy, albo z Fischera Physique Méchanique, albo z Osińskiego, Libesa, Gravesanda, Muschenbroka i t. p.

3. *Mineralogiia*. Dawana bydź ma podług Brocheant lub Brognart.

4. *Początki Astronomii*. Dane bydź mają z dzieła Biot lub Lalande.

IX. KONSTYTUCYA KRAIOWA.

K l a s s a VI.

Stosownie do zasad z prawa natury wywiedzionych, a w prawie politycznem objętych, rozbierana tutaj i dawana będzie Konstytucya kraiowa, aby każdy przekonał się o korzyściach z niéy spływających na osoby, stany szczególne i ogół Narodu całego.

X. L O I K A

K l a s s a V.

Tu mówić będzie nauczyciel o sposobie nabywania wyobrażeń pojedyn-

czych dokładnych choć nie zupełnych. O tworzeniu się wyrazów a z nich i wyobrażeń rodzajowych i gatunkowych. O sposobie nabywania wyobrażeń umysłowych. Rozbior władzy czucia i rozradzanie się iéy na inne, tak do poznania rzeczy, iako i do woli należące; daley następuje druga część Loiki o sztuce rozumowania, zasadzoney na dokładności i zwięzłości mowy, przez którą rozbieramy wyobrażenia i myśli nasze, zakończy tę część wykład innych środków dochodzenia rzeczywistości prawdy iakiéy. Dzieło do tego; Loika Kondyllaka. Dawana zaś będzie więzku francuzkim, gdzie do tego znajdzie się nauczyciel zdatny.

XI. *NAUKA RELIGJI.*

K l a s s a I.

W téy klassie nauka religii dawana będzie podług części iéy Katechizmu

Fleurego, do której przyłączony jest krótki zbiór historyi ludu Bożego. Do wykładania z téj xiążki prawd i prawideł religijnych, przygotuje Nauczyciel uczniów swoich przez poufale z nimi rozmowy i pytania Sokratyczne, w których zastanawiając uwagę dziecienną nad rzeczami zmysłowemi, nad ich początkiem i końcem, wzniesie ich myśli do pierwszej przyczyny, to jest, do Boga.

Do dawania z pożytkiem téj nauki we wszystkich klassach znajdzie Nauczyciel wyborne przepisy w xiążce *Zasady Edukacyi i instrukcyi* część I. rozdział II. §. 64. — 66.

K l a s s a I I .

Na tę klasę przeznaczone są Katechizm mniejszy Fleurego część druga, i obyczaje Izraelitów.

Klas-

K l a s s a III.

Do nauki religii używać będzie Nauczyciel w tęj klassie xiążek: Katechizm większy Fleurego i historia życia Jezusa Chrystusa.

K l a s s a IV.

Katechizm większy Fleurego część II. i obyczaje dawnych Chrześcian.

K l a s s a V. i VI.

Po przypomnieniu dawnych prawd, prawideł i obowiązków religijnych, dawana będzie uczniom dwóch tych klass historia kościelna podług xiążki X. Bielskiego na szkoły przeznaczonęj. Historią tę podzieli Nauczyciel na 2 albo na 5 kursa, aby przy niej miał czas przeczytać z uczniami, przez dwa lata nowy testament, przynajmniey Ewangelistów i Acta Apostolorum. —

C. Sztuki.

XII. *KALLIGRAFJA.**W k l a s s a c h* I. II. III. i IV.

Przy nauce Kalligrafii baczność mieć będzie Nauczyciel, aby ręka uczącego się potrzebną wprawę nabierała w kreślenie pojedynczych linii i rysów, z których się wszystkie litery alfabetu składają. Przyczem zaraz w początkach do przyzwoitego układu ciała i ręki, młodego przyzwyczaić będzie. Postara się dla uczniów o jak najłatwiejsze wzory do pisania i one naśladować im zaleci, wytykając i poprawiając własną ręką błędy przeciw nim popełnione. Gdy się wprawia w kreślenie pojedynczych liter, dla wpraw w ortografię, naznaczać im będzie do przepisywania wyimki z książki do czytania, stosownie do ich nauki i ich pojęcia. Niech od początku zaraz ile możliwości przyzwyczaja uczniów do kreślenia liter bez linii, aby później, prosto i w równy od siebie

odległości wiersze pisali. Gdy w Kalligrafii uczniowie postępek uczynią, starać się będzie nauczyciel, aby się w prędkie i bezbłędne pisanie za dyktującym wprawiali, naprzód po Polsku potem po Francuzku lub po Łacinie, albo po Niemiecku; nikogo atoli nie ma przymuszać, aby koniecznie pisał Niemieckimi literami, lecz powinni się iednak wprawiać w czytanie pisania Niemieckiego. Nauczy ich przytęm sposobu temperowania piór i robienia dobrego inkaustu.

Prócz tego każdy nauczyciel po wszystkich klassach da baczość, aby uczniowie wszystkie roboty swoje iak naylepiey, nayczyściey i dobrem piórem pisali. —

XIII. RYSUNKI

We wszystkich klassach. Co do rysunków, w których praca zmierza do wprawy ręki i oka, oraz do ukształ-

cenia gustu młodego, tych uczenie wraz z nanką pisania rozpocząć można.

1. Niech Nauczyciel wprawia uczniów w kreślenie prostych linii w różnych kierunkach, iako też dzielenie linii danej na różne części równe, i składanie z nich różnych figur prostokreślnych: daley w kreślenie koła w kwadracie, owału w dwóch kwadratach ośmiokąta, w pięciu na krzyż położonych kwadratach i t. d. poczem w kreślenie linii giętych na tychże samych zasadach.

2. Gdy iuż uczniowie nabędą dosyć wprawy w takowych początkowych rysunkach, Nauczyciel zacznie im tłumaczyć oddzielne części twarzy podług zasad dzieła Preisslera pod tytułem: *Die durch Theorie erfundene Praktick*, (Nürnberg.) kreśląc ie sam na tablicy i każąc uczniom póty naśladować, póki się należycie nie wprawia, poczem da im do naśladowania wzory przez *Barbier l'ainé, le Clerc, Vanloo* i t. d.

3. Dalej wyłoży uczniom zasady i podziały głowy w różnych położeniach podług Preisslera; co się zaś tyczy gustu w cieniowaniu trzymać się będzie dzieł: *Barbier l'ainé, Vanloo, Frayonard, le Brun, Rafaela* i t. d. Tu także wyłożona być powinna nauka rąk i nóg podług zasad Preysslera.

4. Poczem wyłoży uczniom cały skład człowieka, zaczynając od Osteologii i Myologii podług dzieła *le Clerc*, podział zaś całej postaci człowieka podług Preisslera. Po takowey dopiero wprawie uczniów, nauczyciel okaże im teorią i praktykę cieniowania, i zacznie się stosować do skłonności i powołania każdego; każąc iednym rysować podług popiersiów gipsowych, przechodząc tym sposobem od natury martwéy do prawdziwéy; innym którzyby okazali chęć do architektury cywilnéy, wyłoży pięć porządków podług Vignola,

tłumaczyć im co to jest plan, elewacya, przecięcie i t. d. Prawidła perspektywy wyłoży podług Andrea di Pozzo i rysunki Topograficzne dawać będzie podług wzorów Stolpnera; pierwsze zaś zasady rysunku kwiatów, drzew i widokow podług Preisslera.

ROZKŁAD NAUK

NA KLASY Y GODZINY TYGODNIOWE.

N A U K I	W K L A S S A C H					
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Język Polski i Literatura.						
godzin . . .	4	3	2	2	2	2
Francuzki . . .	5	4	4	5	5	5
Niemiecki . . .	3	3	3	3	—	—
Łaciński . . .	4	4	5	6	9	9
Grecki i rysunki w go- dziny wolne od in- nych nauk.						
Historya powszechna	2	2	2	2	2	2
Polska . . .	—	1	1	1	1	2
Jeografia . . .	1	2	2	1	—	—
Arytmetyka) . . .	3	2	2	2	2	2
Jeometrya { . . .	1	2	2	2	2	2
Historya Naturalna	2	2	2	2	2	1
Fizyka i Chimiia .	—	1	2	2	3	2
Prawo . . .	—	—	—	—	—	1
Loika Kondyllaka w ie- zyku Francuzkim	—	—	—	—	1	—
Kalligrafia . . .	4	3	2	1	—	—
Rysunki . . .	2	2	2	2	2	2
	31	31	31	31	31	31
Nauka Religii	1	1	1	1	1	1

Z te-

Z tego rozkładu okazuje się, że nauki
dawane być powinny przed południem

po godzin	.	.	.	.	.	4
dni 6, godzin	.	.	.	.	.	24
po południu po godzin 2, dni 4.	.	.	.	.	.	8
Summa						32

w Klassach	.	.	.	.	.	6
------------	---	---	---	---	---	---

Summa Summarum godzin	192.
-----------------------	------

Te godzin 192. rozdzieliwszy między
siedmiu Professorów, czterech Nauczycieli
języków i rysunków, i jednego Nauczyciela
Religii, przypadnie na pierwszego Professora
czyli Rektora szkoły, godzin . . . 6

na każdego z sześciu innych professorów
i czterech Nauczycieli po go-
dzin 18. 180

Na Nauczyciela Religii godzin	.	.	.	.	.	6
-------------------------------	---	---	---	---	---	---

Summa godzin	192.
--------------	------

*Przyieto na Sessyi Dyrekcyi Edukacyney
dnia 6go Października 1812.*

St. P O T O C K I D. E. N.

(L.S.)

SUROWIECKI S. J.

R E I E S T R

Książek mających się znajdować
w Bibliotekach szkół Depar-
tamentowych.

I. Do języka Polskiego.

1. Wybór autorów Polskich wydania Mo-
stowskiego
2. Dzieła Krasickiego
3. Iliada Homera
4. Eneida Wirgiliusza
5. Satyry Gorczyczewskiego
6. O wymowie i Poczci Golańskiego edy-
cja w Wilnie.
7. Sztuka Rymotwórcza
8. Słownik języka Polskiego przez Łanę
9. Zasady Edukacyi i Instrukcyi Nieimeiera
10. Uwagi nad szkołami wyższemi Niemie-
ckimi przez Szweykowskiego
11. Sąd ostateczny.

II. Do ięzyka Francuzkiego.

1. L'art de parler et d'écrire correctement la langue françoise, ou grammaire philosophique et littéraire de cette langue, à l'usage des François et des étrangers qui desirent en connoître à fond les principes, les beautés et le genie. Par Mr L'abbé de Lévizac Paris 1801. 2. Voll: in 8vo.
2. Des homonymes françois par Philippin La-Madeleine. Paris 1802. 1. Voll. in 8.
3. Grammaire générale de Sacy. Paris 1799 in 8vo.
4. Lycée ou cours de Litterature ancienne et moderne JF. La Harpe Paris 1800. 24. Voll. in 8vo.
5. Dictionnaire de l'Academie françoise nouvelle edition augmentée de plus de vingt milles articles. Paris 1802. 2. Vol. in 4to.
6. Dictionnaire critique de la langue françoise par l'Abbé Ferand. Marseille 1787. 3. Voll. in 4to.
7. Nouveaux Synonymes françois de Girard,

- Beauzée, Rouband et d'Alembert. Paris
2. Parties in 8vo.
8. Cours de Litterature françoise , extrait
des meilleurs auteurs. Par Mr de Levizac.
Paris 1807. 4. Voll. in 8vo.
9. Les trois siecles de la Litterature fran-
çoise depuis François 1er jusqu'an 1775.
La Haye et Paris 1779. 4. Voll. in 8vo.
4eme edition.
10. Memoires pour servir à l'histoire de
Notre litterature depuis François 1er
jusq'à nos jours. Par Mr. Palissot. Paris
1803. in 8vo.
11. Chéfs d'oeuvres de P. et de Th. Corneille
avec les commentaires de Voltaire. Paris
5. Vol. in 12.
12. Oeuvres de J. Racine 5. Vol.
13. Chéfs d'oeuvres drammatiques de Voltaire
4. Vol.
14. Oeuvres de Crebillon (Prosper Jolyot)
3. Vol.
15. Boileau à l'usage des Lycées. Paris 1809.
1. Vol.
16. Morceaux choisies de Massillon.

17. Oraisons funébres de Bossuet avec notices. 2. Vol.
18. Oraisons funébres de Flechier avec notices. 2. Voll.
19. Oraisons funébres choisies de Bourdaloue Mascarron, La Rue, et Massillon, avec notices
20. Telemaque suivie d'Aristonöus 2. Vol.
21. Oeuvres de Berquin par Ant. Aug. Renouard 20. Vol.
22. Sandfort et Merton, et le petit Grandisson 3. Vol.
23. Robinson abrégé 1808. 2. Vol.
24. Le Plutarque de la Jeunesse par Blanchard. Paris 1805. 6. Vol.
25. Le Voyageur de la Jeunesse par Blanchard. 6. Vol.
26. Les Soirées d'hiver par G. B. Depping Paris 1807. 2. Vol.
27. Bibliotheque geographique et instructive des jeunes gens, trad. de l'Allemand et de l'Anglois J. B. J. Breton, Ouvrage periodique.
28. Abrégé du Voyage d'Anacharsis.

29. Dialogues des morts anciens et modernes par feu Mr. François de Solignac de la Motte de Fenelon, Tours 1805.
30. Fables de Lafontaine suivies d'Adonis poeme 2. Tomes, edit: stereotype. Paris 1799.
31. Les caractères de La Bruyère, III. Tomes Paris 1805. in 12.
32. Morceaux choisies des meilleurs Poètes françois etc. Metz 1805 in 8vo.
33. Abrégé de la Mythologie par Noël. Paris 1805. in 8.
34. Mythologie comparée avec l'histoire par l'Abbé de Tressan. IV. Tomes. Hambourg et Brunswick 1798.

III. Do Języka Niemieckiego.

1. *Harris Hermes*, übers. v. Everbek. Halle 1788.
2. *Sylvestre de Sacy*, Principes de Grammaire générale. Paris 1803. deutsch von J. Sev Vater. Halle 1804.
3. *Klopstock* Grammatische Gespräche. Altona 1794.
4. *Adelung* Deutsche Sprachlehre. Berlin 1801.

5. *Heynatz* Briefe über die deutsche Sprache-
Berlin 1771. - 75.
6. *Adelung* grammatisch kritische Wörterbuch
der hochteutschen Mundar. Leipzig 1793.
5. Bände
7. *JL. Frisch* deutsch latein. Wörterbuch.
Berlin 1741. 2 Theile
8. *Voigtel* Versuch eines hoch deutschen
Wörterbuchs 3. Th. Halle 1793.
9. *Eberhard* Versuch einer allgemeinen deu-
tschen Synonymik. Halle 1795 5. Th.
10. *Klopstock* über Sprache und Dicht-kunst.
Hamburg 1779.
11. *Adelung* über den deutschen Styl. 2.
Bände, Berlin 1800.
12. *Moritz* Vorlesungen über den Styl. Braun-
schweig 1800
13. *Maas* Grundriss der reinen Rhetorik.
Halle 1798.
14. *Eschenburg* Entwurf einer Theorie und
Litteratur der, schönen Redekünste. Ber-
lin 1803.
15. *Chr: Fürchtg. Gellert* Saemtliche Schriften.
neue Ausgabe Leipzig 1775. 10. Baende.

16. *Fr. v. Hagedorn Werke v. Eschenburg.*
Hamburg 1800. 5. Baude.
17. *Alb. v. Haller Gedichte.* 33. Aufl. Bern
1777.
18. *Gott. Wil. v. Rabener Satyrische Schriften.*
Leipz. 1777, 6. Bände.
19. *Rabeners Briefe, herausgegeben v. Weisse*
Leipz. 1772.
20. *Fr. Got. Klopstock Werke.* Leipz. bey
Göschen 1799. etc. 6. Bände
21. *Göt. Ephr. Lessing Laokoon.* Berl. 1766.
22. *Nathan der Weise.* Berlin 1779.
23. *Über die Erziehung des Menschengeschlechts.* Berlin 1778.
24. *Magn. Gotf. Lichtwekr Aesopische Fabeln.*
Leipz 1775.
25. *Joh. Pet. Utz Werke* Wien 1803. 2. Bän:
26. *Joh. Wil. Lud. Gleim Halladat oder das
rothe Buch.* Hamburg 1779.
27. *Fabeln,* Berlin 1787.
28. *Epigramme,* Berlin 1769.
29. *Karl. Wil. Ramler poetische Werke.* Ber:
1801. 2. Bände.
30. *Horazens Oden übersetzt,* Berlin 1800.
2. Bände

31. *Joh. El. Schlegel. Werke* herausgg. v. Joh. H. Schlegel. Copenhagen und Leipz. 1766. — 70. 5. Bände
32. *Cär. Ew. v. Kleist Werke*, nach der Handschrift des Verfassers. Berlin 1803. 2. Bände
33. *Joh. Fr. Wil. v. Jerusalem Betrachtungen* über die vornehmsten Wahrheiten der Religion. Brandschw. 1789. 2. Baude.
34. *Joh. Jach. Spalding die Bestimmung des Menschen.* Leipz 1768.
35. *Vertraute Briefe.* Breslau 1788
36. *Die Religion eine Angelegenheit des Menschen.* Leipz 1799.
37. *Thom. Abbt. vom Tode für das Vaterland* Berlin 1761
38. — vom Verdienste *ibid.* 1765
39. *Hellfr. Pet. Sturz. Schriften* Lepzig 1772. 2. Bände
40. *Moses Mendelsohn philosophische Schriften.* Berlin 1771. 2. Th.
41. *Phaedon* 1776.
42. *Joh. Aug. Eberhard Neue Apologie des Sokrates.* Berlin.
43. *Georg. Forster kleine Schriften.* Leipzig und Berlin 1789 - 97. 6. Th.

44. *Chr. Garve* Versuche über verschiedene Gegenstände aus der Moral, der Litteratur, und dem gesellschaftlichen Leben. Berlin 1795. 3. Bände
45. *J.J. Engel*. Schriften, Berlin 1801 - 4. 8. Bände
46. *D. Mich. Feder* Neue Fest- und Fastenpredigten. Bamb. u. Würzb. 1799.
47. *Z. Al. Pat. Schneider* (apostol. Vicarius u. Beichtvater des Königs v. Sachsen) der Christ in den verschiedenen Verhältnissen des Lebens, in 14. Fastenpredigten. Prag 1804.
48. *Eulog Schneider* Predigten für gebildete Menschen und denkende Christen. Breslau 1790
49. *Witschel* Morgen- und Abendopfer. Salzburg 1808.
50. *Rosenmüller* Predigten, 2. Bände. Leipzig 1788.
51. *Zollikofer* Andachts-übungen und Predigten.
52. *Reinhard* Predigten. Wittemberg 1780. 5. Theile.

IV. Do języka Łacińskiego i Greckiego.

1. *Gessneri Joh. Mat. Novus thesaurus linguae Latinae, IV. Tomi fol. Lipsiae Breitkopf 1747. - 48.*
2. *Sanctii Minerva cum notis Perizonii edit. Bauer Lips. 1796.*
3. *Noltenii Lexicon L. L. Antibarbarum, Berol 1780. 2. T. in 8vo majori*
4. *Stephani Henr. Thesaurus Graecae linguae cum Glossis V. Tomi in IV. Vol. fol. Parisiis 1572. cum supplem.*
5. *Grammatica Graeca Jac. Welleri cum animadvers. Fischeri Lips. 1785*
6. *Phaedri fabularum Aesopiarum Libri V. cum comment. perpetuo J. G. S. Schwabe II. Vol. in 8. Brunsvigae 1806.*
7. *Cor. Nepotis Vitae ex edit. van Staveren Lugd. Bat. 1704 in 8.*
8. *J. Caesaris Commentarii e recens. Oudendorpii curavit Morus post Morum curavit JJ. Oberlinus Lips. 1804. in 8. maj.*
9. *Salustii Opera cum notis et recens. Cortii in 4to 1724.*

10. *Ovidii Metamorph.* cura Gierig. Lips 1804
II. Vol. in 8.
11. *Taciti Opera* cura *Ernestii*, post Ernestium
curavit Oberlinus Lips. 1798.
12. *Livii Opera* curante *Ar Drakenborch* VII
Tom. in 4to. Maj. Amst 1738. - 46.
13. *Horatii Carmina*, cura *Mitscherlich*. Goet-
tingae 1800.
14. *Terentii Opera*, cura *Bentleii*. Lips 1791
in 8vo.
15. *Ciceronis Opera* cura *Ernestii*. Hal. Sax.
1776. VIII. Vol.
16. *Virgilii Opera*, cura *Heynii*. Goetingae
1804. IV. Vol.
17. *Harlesii* introductio in histor. litterat.
Romanae. Norimbergae 1781. II. Voll.
in 8vo.
18. *Herodoti Opera* cura *Schäfferi*. Lips. 1807
II. Voll.
19. *Thucydidis Opera*, cura *Baueri et Beckii*
Lips 1804. II. Vol. in 8vo.
20. *Histoire de Thucydide*, trad. du Grec par
Levesque IV. Vol. in 8 maj. Paris 1795.
21. *Histoire d'Herodote*, trad: du Grec par
Larcher. Paris 1786. 7. Vol in 8.

22. *Homeri Opera* cura Wolfii, Lips. 1804. II Voll. in 8.
23. *Xenophontis Cyropaedia et Anabasis*, curante Schneidero, Lips. 1806. II. Vol. in 8.
24. *Harlesii introductio in historiam, linguae graecae*, Altemburgi 1792. II. Vol in 8vo
25. *Demosthenis orationes Selectae*
Quod ad auctores Classicos in genere pertinet, Bibliothecarii operam dabunt, ut editiones cum notis variorum comparent.

V. Do Religii.

1. Katechizm wiekszy Fleurego.
2. Historya Ludu Izraelskiego
3. Zycie Jezusa Chrystusa i Obyczaje Chrze:
4. Historya powszechna Kościoła Świętego
5. Katechizm dla Państwa Francuzkiego.
6. Katechizm Koncylium Trydentskiego.
7. Kazania Skargi, Kalińskiego, Karpowicza, Balzama, Zacharyaszewicza, Lahowskiego, .it. d.
8. *Epitome Historiae Sacrae* authore L'Homond.
9. Bibliia.

*VI. Do Arytmetyki, Algebry i
Jeometryi.*

1. Cours des Mathematiques par *Bezout*
2. Cours des Mathem: par *Lemoine*.
3. Nouveau Cours des Mathem. par *Belidor*
4. Cours des Mathem: par *La Croix*
5. Cours des Mathem: pures par *Francoeur*.
6. Cours des Mathem. par *laCaille*.
7. Recreations Mathematiques par *Ozanam*
8. Algebre d'*Euler*.
9. Geometrie par *Legendre*.
10. Nouveau traité géometrique de l'arpentage par *Lefevre*
11. Traité de Geodegie par *Puissant*
12. Essay de l'Analyse Géometrique par *Biot*
13. Application de l'Analyse à la Geometrie par *Monge*
14. Cours de Mathematiques à l'usage des écoles imperiales militaires 1809.
15. Traité des sections coniques par *L'Hopital*
16. La Géometrie du Compas par *Macheroni*
17. Elemeus de Geometrie par *Th. Simpson*
18. Arithmetica Universalis *Newtoni*
19. Histoire des Mathem. par *Bossut*.

20. Cours des Mathem. par *L'Huiller*
21. *Euklides*
22. *Metzburg*
23. Algebra *Sniadeckiego*
24. Jeometrya praktyczna *Zaborowskiego*
25. Jeometrya *Solskiego*
26. Algebra *Ustrzyckiego*
27. La Langue des calculs par *Condillac*
28. Dzieła Matematyczne *Fiszera, Kästnera, Bürja, Klügel.*

VII. Do Fizyki i Chimii.

1. Traité elementaire de Physique par *Haüy*
2. Traité elementaire de Physique par *Brisson.*
3. Dictionnaire de Physique par *Brisson.*
4. Dictionnaire de Physique par *Libes*
5. Physique Mecanique par *Fischer*
6. Hydrodynamique theorique et pratique par *Bossut*
7. Filozofia chemiczna *Fourcroy*
8. Chemic de *Chaptal*

9. Dictionnaire de Chimie par *Cadet*.
10. Systeme des Connoissances chymiques
par *Foucroy*
11. Systeme de Chimie par *Thomson*
12. Tableau chimique par *Foucroy*
13. Tableau physique par *Barnet*
14. *Dziela Bornevilla*
15. *Dziela Newtona*
16. *Gravesand*
17. *Muschenbrock*
18. *Wolffiusz*
19. Statique par *Monge*
20. Traité de Mecanique par *Francoeur*
21. Leçons de Chimie par *Adet*
22. Statique chimique par *Bertolet*
23. Chimie appliquée aux arts par *Chaptal*
24. Traité elementaire d'Astronomie Phy-
sique par *Biot*
25. Fizyka X. Osińskiego przez X. Bystrzy-
ckiego II. Tomy
26. *Chemia Sniadeckiego*

V III. Do Historii Naturalnéy.

1. Les Elemens d'Histoire naturelle par
Dumerill.

2. Tableau elementaire des animaux par *Cuvier*
3. Genera plantarum par *Jussieu*
4. La Mineralogie de *Brognart*
5. La Mineralogie de *Brochant*
6. *Werner*
7. *Kluk*
8. Zoologia Elementarna
9. *Lineusz*
10. *Jundzill*
11. *Sennebier*
12. *Buffon*
13. *Hoffmann*
14. *De Bomare*
15. *Mackbrid*
16. *Fuske z kopersztychami.*

IX. Do Jeografii i Historyi.

1. Dzieło *Bueschinga*
2. Dzieło *Mentella*
3. *Gaspari* Vollständiges Handbuch der Erdbeschreibung
4. *Normann* Handbuch der Länder, Staaten- und Völker-kunde

5. *Geographie moderne par Nicolle de la Croix.*
6. *Karty Jeograficzne przez Gössefeld, Sotzman, Gaspari* - Karten zur alten Geographie herausgg. von der Akad. d. Wissens. zu Berlin.
7. *Geographia ad usum Scholar. Austria-car.*
8. *Historya Spittlera.*
9. — *Eichhorna*
10. — *Roemera*
11. — *Jana Müllera*
12. *Mangelsdorf Allgemeine Geschichte der Europäischen Staaten.*
13. *Galetti Kleine Weltgeschichte*
14. *Bredow Tabellen*
15. *Gatterer Abriss der Chronologie*
16. *Jondot Tableau historique des Nations*
17. *Goguet l'origine des lois etc.*
18. *Bossuet histoire universelle*
19. *Roustan Elements d'Histoire universelle*
20. *Montesquieu sur la Decadence des Romains.*
21. *L'Homond Abregé de l'Histoire des hommes illustres (tylko po łacinie)*

22. *Siret Epitome Historiae Graecae* (toż po Francuzku)
23. *Histoire de Charles XII. par Voltaire*
24. *Prevot d' Jray Tableau comparatif de l'histoire ancienne*
25. *Gueroult Harangues choisies des historiens latins*
26. *Serieys Tablettes Chronologiques*
27. *Beckers Biographien*
28. *Kronikarzów Polskich, Kromera, Bielskiego, Strykowskiego, Gwagnina*
29. *Solignaka*
30. *Bandtke*
31. *Coyer histoire de Jean Sobieski.*

X. Do Filozofii.

1. *Loika Kondyliaka*
 2. *Degerando de signes*
 3. *Culture de l'Esprit par J. Wats*
 4. *Dzieła Lokka*
 5. *Historya Filozofii Kondylaka i Degeranda.*
-

R E I E S T R

Rzeczy potrzebnych do Gabinetu Historii Naturalnej, Matematyki, Fizyki i Chemii w Szkołach Departamentowych.

I. Historia Naturalna.

1. Zbiór roślin najpotrzebniejszych
2. Zbiór Ziemi, Kamieni, metalów i innych rzeczy kopalnych krajowych i zagranicznych
3. Zbiory Insektów ze szkłem, tudzież innych drobniejszych płodów organicznych w spirytusach.

II. Matematyka.

1. Sztuciec z Cyrklem proporcjonalnym
2. Stolik Ieometryczny: do niego
 - a.) Dyoptry
 - b.) Łańcuch
 - c.) Libella
 - d.) Igła Magnesowa
3. Astrolabium z Lunetą

4. Boussola

5. Libella do równo-ważenia gruntu

III. Fizyka.

Mechanika 1. Machiny pojedyncze, iako to:

- a.) Waga doskonała mająca podzielone ramiona na równe części dla okazania ięę teoryi; i mogąca razem służyć do dochodzenia ciężkości gatunkowéy ciał. Powinna mieć osobny futerał, w nim ciężary i ich rozmaite części:
- b.) Waga mnieysza do ważenia drobnych rzeczy; w osobnym futerał, z ciężarami, z których naywiększy Uncyi przenosić niepowinien.
- c.) Wzory trzech gatunków drągów drewniane
- d.) Przemian pojedynczy
- e.) Koło na walcu
- f.) Blokow kilkanaście drewnianych, lub mosiężnych
- g.) Równia pochyła tak urządzona, aby na nięę okazać można różne kierunki siły
- h.) Sruba

2. *Machiny złożone.* Mogą byđ tylko niektóre, iako to:

- a.) Przemian złożony
- b.) Bloki złożone
- c.) Sruba nieustająca
- d.) Pancration
- e.) Modele potrzebniejsze, iako to :
Kafaru, Tartaka, Wiatrakow, Młynów i. t. p.

Hidrostatyka 1. Rozmaitey objętości rurki szklane, różnie zagięte czyli naczynia spółkniące

- 2. Areometra szklane, robione podług sposobu Beaume, Fahrenheita i. t. d. do okazania ciężkości gatunkowey cieczy
- 3. Hidrometr Nicolsona, czyli Gravimetr do wyznaczenia ciężkości gatunkowey ciał, tak stałych iak ciekłych.

Hidraulika 1. Pompa ssąca pojedyncza: rura iéy ma bydz szklana, aby części wewnętrzne i podnoszenie się wody były widoczne.

- 2. Pompa ssąca o dwóch rurach szklanych, lub metalowych
- 3. Pompa wypychająca szklana, lub metalowa

4. Pompa złożona z ssący i wypychający metalowa lub drewniana

5. Barometr

a.) Torrycellego

b.) De Luc

c.) Hook

d.) Bernoulli

e.) Hugiensa

f.) Morlauda

i różnemi sposobami urządzone, dla okazania, który najdokładniejszy do robienia z precyzją obserwacyi Meteorologicznych i do mierzenia gór wysokości

6. Higrometr, iako to:

a.) Piórkowy

b.) Ze Struny

c.) De Luc

d.) Saussure

7. Machina Pneumatyczna

a.) o iednym steplu

b.) o dwóch steplach

8. Apparat do Machiny Pneumatycznėj składać się powinien przynajmniėj z kilku dzwonów, czyli recypiensów iako to:

- a.) Bania spora z osadą metalową i kruczkiem do ważenia powietrza
- b.) Recypiens do nakrycia Barometru na okazanie elastyczności i ciężkości powietrza.
- c.) Recypiens do nakrycia narzędzia okazującego elastyczność powietrza
- d.) Rurka szklana zagięta kilka stóp wysoka, do okazania, iż powietrze zgęszcza się w stosunku ciężarów
- e.) Recypiens z sikawką na okazanie, iż woda podnosi się w pompach, przez ciśnienie zewnętrzne-go powietrza
- f.) Recypiens z osadą Metalową i Barometrem do okazania skutku ewaporacyi cieczy, w rozrzedzonym powietrzu

9. Narzędzie zwane Fons compressionis

10. Narzędzie zwane Fons intermittens

Można zaś obeyśdź się bez Hemisferyów Magdeburgskich, iako też i innych narzędzi mniéj potrzebnych

O p t y k a.

Mogą być następujące narzędzia

1. Dwa, lub trzy pryzmata troykątne
2. Kilkanaście Soczewek
 - a.) Wypukłych mających rozmaite ogniska
 - b.) Wklęsłych
 - c.) Soczewka Achromatyczna nieo-
prawna dla okazania ięć składu
3. Teleskop dyoptryczny
 - a.) Gallileuŕza
 - b.) Astronomiczny
 - c.) Perspektywa Ziemska
- NB.* Przynajmniej jeden Teleskop powinien mieć przedmiotowe szkło Achromatyczne
4. Dwa Zwierciadła metaliczne lub szklane
 - a.) Płaskie
 - b.) Wypukłe
 - c.) Wklesłe
 - d.) Elliptyczne iedno tylko
 - e.) Paraboliczne iedno tylko
 - f.) Hyperboliczne iedno tylko
 - g.) Koniczne iedno tylko
 - h.) Walcowate
 - i.) Piramidalne
5. Teleskop Katadyoptryczny
 - a.) Gregorego

b.) Newtona

c.) Herschela, ieśli to bydz może

6. Camera obscura portatilis

7. Camera clara

8. Camera lucida wynaleziona przez Wol-
laston

9. Lanterna Magica

10. Mikroskop pojedynczy. Powinno bydz
przytem drobnych soczewek z kilkana-
ście roznego ogniska, tak oprawnych
w osade, iako też bez osady: użytecz-
nie bowiem przydadzą sie do Historyi
Naturalnéy i do Chimii

11. Mikroskop składany, mający kilka so-
czewek przedmiotowych do odmiany

12. Mikroskop Słoneczny także z kilką so-
czewkami

E l e k t r y c z n o ś ć.

1. Machina Elektryczna

a.) Taflowa

b.) Cylindrowa

c.) Elektrofor

d.) Kolumna Volty przynajmniey
o 60. parach talerzyków

2. Aparat do Machiny Elektrycznéy, iako to :

- a.) Bateria Elektryczna z kilku lub
-kilkunastu słoików w osobnym pudle
- b.) Kilka Butelek Leydeyskich róż-
nie urządzonych
- c.) Excytator
- d.) Excytator uniwersalny
- e.) Pistolet Volta
- f.) Łańcuszki
- g.) Elektrometr Benneta, Volta i
Hanleia
- h.) Wyspa Elektryczna
- i.) Gazopyrion
- k.) Kilka dzwonków do okazania
attrakcyi i repulsyi

Reszta narzędzi potrzebnych do Elektryczno-
ści sam Professor Fizyki przysposobi,
iako to błyskawice, pioruny, wpływ
elektryczności do wegetacyi, ewapo-
racyi i. t. p.

M a g n e t y z m.

- 1. Magnes naturalny uarmowany
- 2. Jeden, lub kilka sztucznych Magnesow-
- 3. Igła Magnesowa
 - a.) Do okazania deklinacyi
 - b.) Do okazania inklinacyi

Astronomia.

1. Sphaera armillaris
2. Planisphaerium coeleste
3. Planetarium
4. Globus coelestis
5. Globus terrestris
6. Kwadrans lub Sextans Astronomiczny

IV. Chimiia.

1. Kilka Termometrów
2. Briquet pneumatique
3. Eudyometr Volta, lub Bertolet
4. Snop rurek szklanych różnego kalibru
5. Letror mosiężny, lub szklany do zaginania rurek i wydymania z nich Baniek podług potrzeby
6. Lampa Emalierska do tegoż użytku
7. Wanienska Chemiczna mała
8. Wanienska Chemiczna większa
9. Kilkanaście Retort i Kolb szklanych, a ieżli bydz może kilka porcellanowych
10. Kilkanaście miseczek porcellanowych
11. Kilkanaście Mozdierzyków, iako to: szklanych, kamiennych, porcellanowych,
12. Kilkanaście naczyń szklanych różney wielkości i różnego kształtu do zbierania Gazow

13. Kilka tygielkow Heskich, ołowkowych, porcellanowych.
14. Kilka Balonów o dwóch lub trzech szyiach
15. Jeden przynajmniey piecyk żelazny z rekwizytami, iako to: Miech, Kélszcze, Kowadło, Szczypce, Nożyce i. t. p.
16. Jeden przynajmniey Aparat Wolfa o sześciu Flaszkach
17. Kilka Flaszek o dwóch, lub trzech szyiach
18. Kilkanaście kieliszków wysokich, do robienia w nich precypitacyi
19. Kilkanaście przynajmniey funtów Merkuryszu, do zbierenia na nim gazow kwaśnych
20. Laboratoire portatif par Guiton
21. Kilkanaście Flaszek różnéy wielkości z zatyczkami szklanemi na kwasy
22. Po kilkanaście funtów kwasow
 - a.) Siarczanego
 - b.) Solnego
 - c.) Saletrowego

Inne kwasy, iako też Reageneya Chemiczne i gatunki Soli sam Professor Chirii przysposobi.

Mieśiąc.	Wsch. Sł.	Zach. Sł.
Lipiec.	1 3 g. 52 m.	8 g. 8 m.
	6 3 47	8 13
	11 3 53	8 7
	16 3 59	8 1
	21 4 3	7 57
	26 4 9	7 51
Sierpi:	1 4 16	7 46
	6 4 24	7 36
	11 4 37	7 23
	16 4 46	7 14
	21 4 48	7 12
	26 5 7	6 53
Wrzes:	1 5 20	6 40
	6 5 26	6 34
	11 5 38	6 22
	16 5 48	6 12
	21 5 57	6 3
	26 6 5	7 53

20 NIEDZ:	Przeniesie: S. Woyc:
21 Poniedz:	Urżuli Panny.
22 Wtorek	Korduli Panny.
23 Szroda	Jana Kapistrana.
24 Czwartek	Rafala Archanioła.
25 Piątek	Kryspina Męcz:
26 Sobota	Rogacyana Mę:
27 NIEDZ:	Jwona Wyznawcy.
28 Poniedz:	Szymona i Judy Ap.
29 Wtorek	Euzebii P. M.
30 Szroda	Marcella Biskup:
31 Czwart:	Wolfgang Bisk: †

ODMIANY KIEZYCA.

Pełnia 2. g. 8. m. 38. rano.
 Ostatnia Kwadrę 2: 9. g. 3. m. 24.
 rano.
 Now 2. 17. g. 1. m. 32. wieczor.
 Pierwsza Kwadrę dnia 25. god. 2.
 m. 39. rano.
 Pełnia 2. 31. g. 6. m. 41. wieczor.
 B3

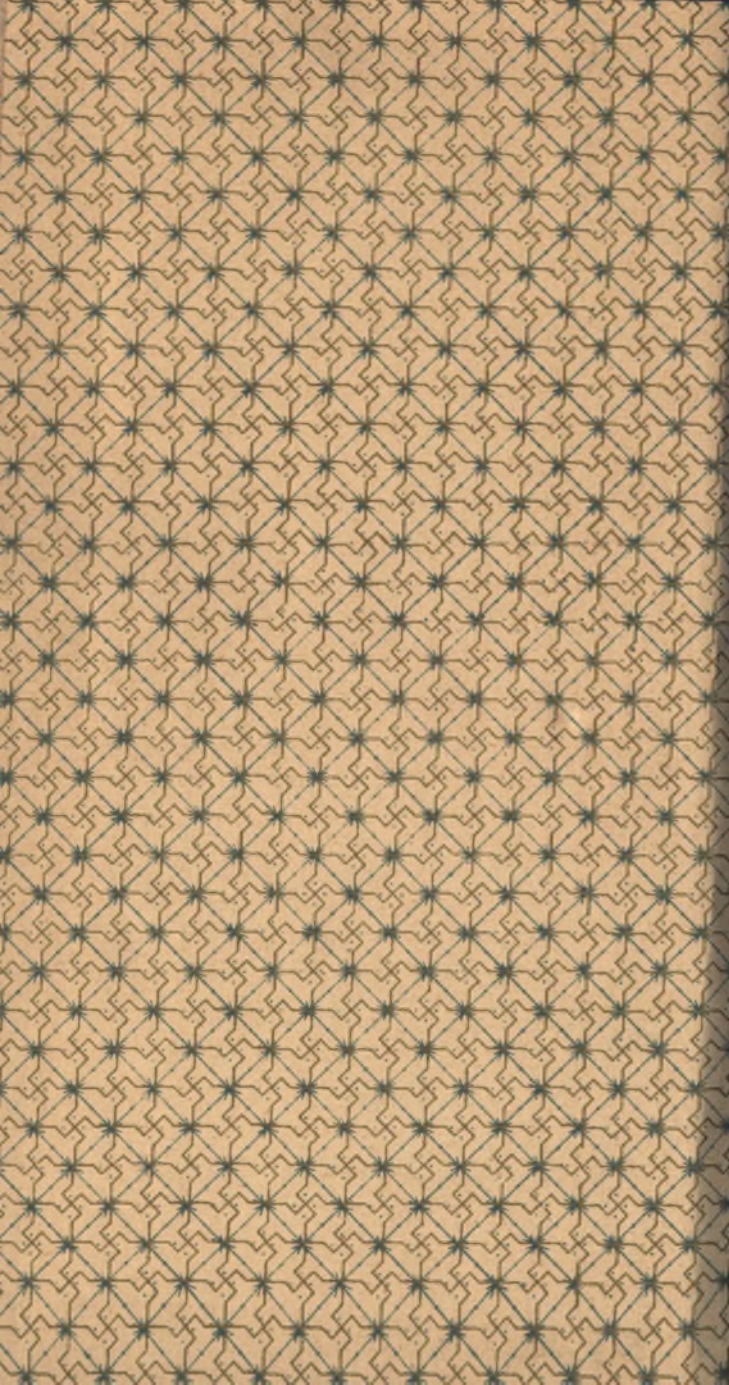
LISTOPAD na dni XXX.

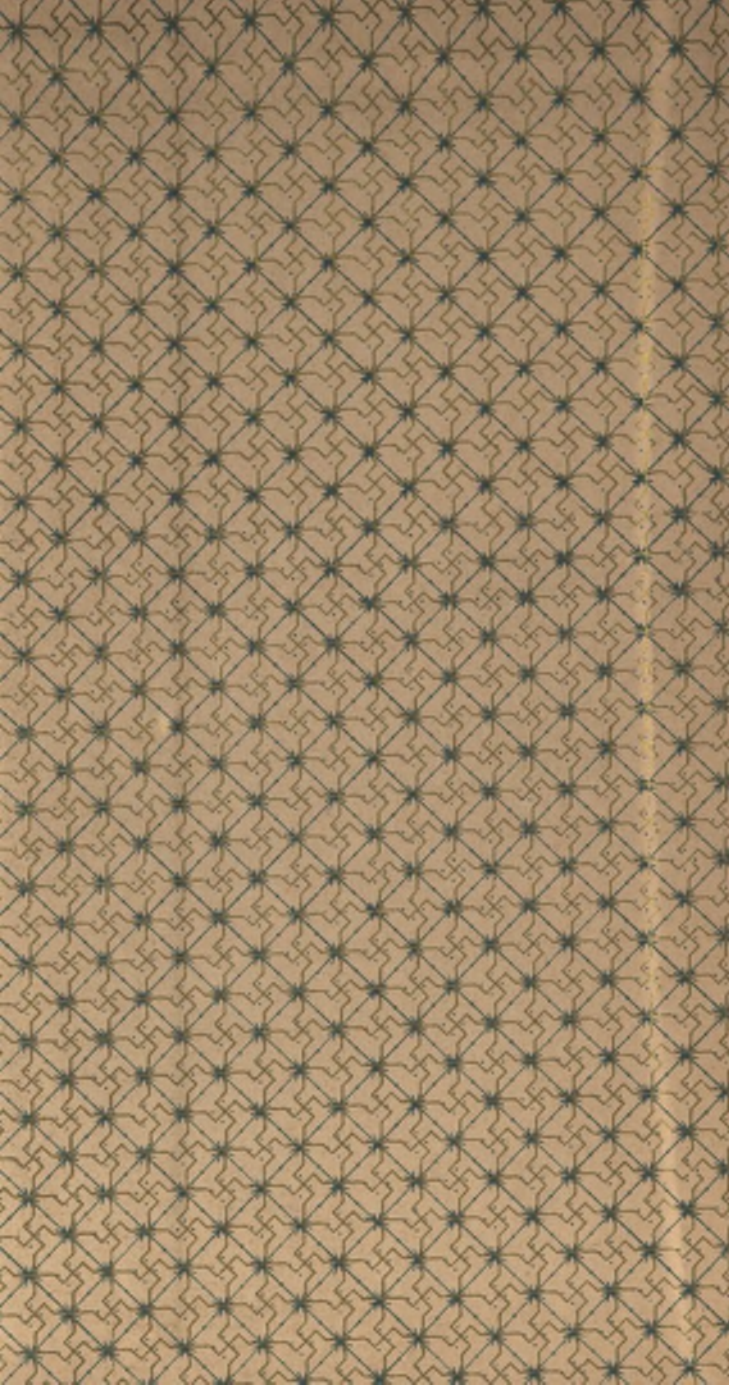
1 Piątek	<i>Wszystkich Święt:</i>
2 Sobota	Dzień Zaduszny.
3 NIEDZ:	Małachiasza Pror;
4 Poniedział:	Karola Borome;
5 Wtorek	Bertyldy Panny.
6 Środa	Leonarda;
7 Czwartek	Engelberta.
8 Piątek	4. Koronatorów Męcz:
9 Sobota	Teodora Męcz:
10 NIEDZ:	Andrzeja z Aweli;
11 Poniedział:	Marcina Biskupa.
12 Wtorek	Marcianu Papi;
13 Środa	Dydaka Wyzn:
14 Czwartek	Serapiona Męcz:
15 Piątek	Leopolda Cefar:
16 Sobota	Edmunda Arc: Bisk:
17 NIEDZ:	Salomei i Stana: Kof:
18 Poniedział:	Eugeniusza.
19 Wtorek	Joela Pror:

Mieście	ch:	St:	Zach:	Sh:
<i>Kuracie:</i>	1	39 m.	6	22 m.
6	29	6	32	
11	19	6	42	
16	10	6	51	
21	5	7	1	
26	47	7		
1	42	7		
6	43	7		
11	26	7		
16	18	7		
21	12	7		
26	7	7		
1	1	8	5	
6	56	8	4	
11	53	8	7	
16	51	8	9	
21	50	8	10	
26	51	8	9	

May.

Czerwiec:

UP - Kraków BG

1050271971

